

**ЗАЩО БЪЛГАРИЯ
ТРЯБВА ДА
ВЛЕЗЕ В
ЕВРОПЕЙСКИЯ
БАНКОВ СЪЮЗ¹**

— Ива̀йло Я̀джиев и Димитър Бечев

Европейският банков съюз (ЕБС), едно от най-сериозните нововъведения, с които ЕС отговаря на финансовата и дългова криза, е вече реалност. На дневен ред е въпросът дали България трябва да се присъедини към него. Тезата на този доклад е, че нашата страна следва да встъпи възможно най-скоро в Единния надзорен механизъм към ЕБС. Това е най-сигурният път за повишаване доверието в банковия сектор, което пострада вследствие на колапса на Корпоративна търговска банка (КТБ) през лятото на 2014 г. Споделянето на отговорността с Брюксел е също така необходима спирачка пред овладяването на регулаторни органи и политики от частни интереси, както в случая с КТБ. Не на последно място, структурата на финансовия сектор, присъствието на многобройни чуждестранни банки, включително от Гърция, също подчертава ролята на ЕБС като потенциален гарант за стабилност.

ЕБС почива на ефективен баланс между европейски и местен надзор, не отнема значителна част от националния суверенитет, предоставя възможности за действително участие във вземането на решения и е важна стъпка към евентуалното членство в еврозоната. В същото време, ако остане извън ЕБС, България ще трябва да спазва подобни правила и да се съобразява с мерки, взети без нейно участие.

Затова е необходимо декларираната политическа воля за членство в банковия съюз да бъде преведена възможно най-скоро в официална заявка за членство в Единния надзорен механизъм.

Европейският банков съюз – що е то?

Основни принципи и елементи

ЕБС е отговор на проблемите, които финансовата криза разкри в валутен съюз в рамките на ЕС. Сътресенията в еврозоната започнаха с Гърция през 2009 г., но постепенно погълнаха и Ирландия, Португалия и Испания, застрашавайки дори големи страни като Италия и Франция. Основният проблем е порочният кръг между състоянието на банките и държавния дълг. Независимо дали първоначалният шок идва от банковия сектор (Испания, Ирландия) или от правителствените финанси (Гърция), крайният резултат е увеличение на публичния дълг

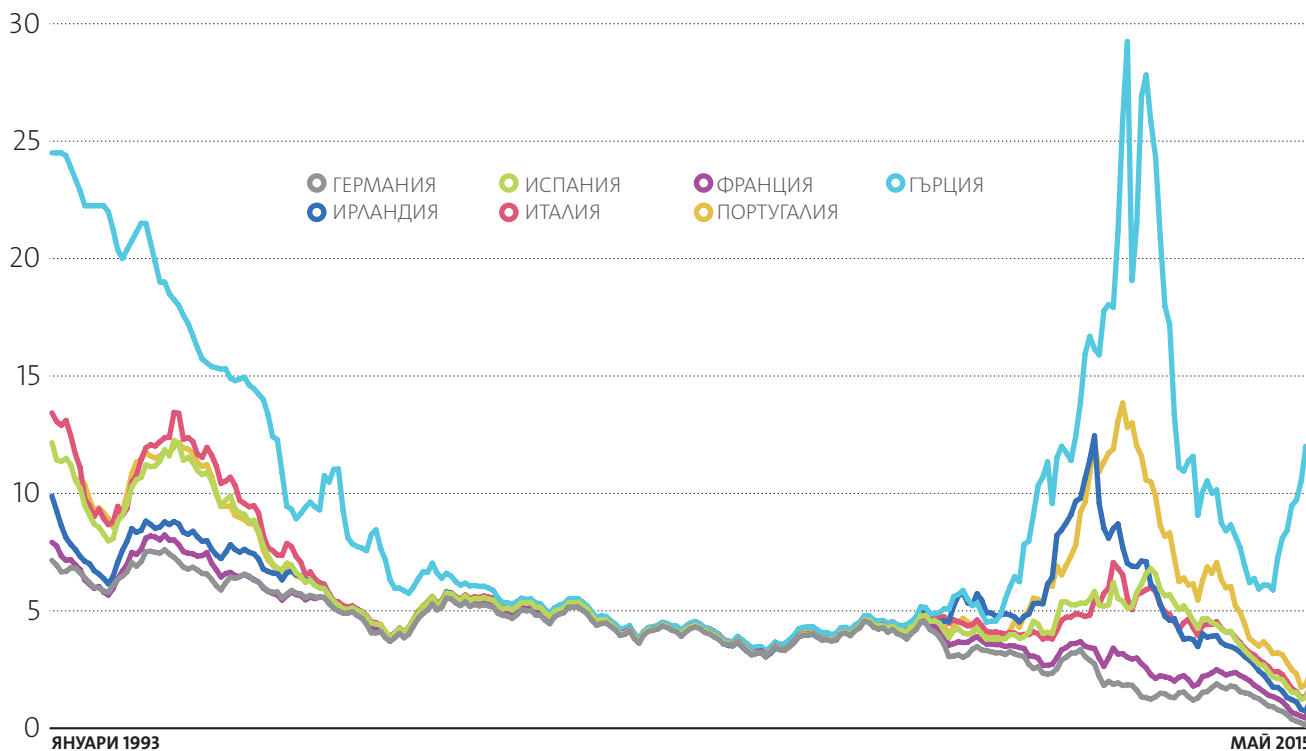
– поради задлъжнялост на правителствата или в следствие на помощта за банковата система. По-високият дълг, от своя страна, отслабва доверието във фискалните възможности на правителството да реагира в случай на криза. Страдат от ново банките, които при това са засегнати и поради факта, че сред техните основни активи централно място заема публичен дълг от тяхната собствена държава.

Порочният кръг води до фрагментация в еврозоната, където едни и същи фирми получават финансиране с различ-

на лихва в отделните страни поради риска от излизане от еврозоната. Това повишава разходите за всички, включително иначе конкурентоспособни фирми в застрашените страни от Южна Европа. Вследствие на забавения икономически растеж, нивата на държавен дълг и като абсолютна стойност, и като дял от БВП, остават високи. Финансовата фрагментация вследствие от засиления риск за разпад на еврозоната, е видна в данните за лихвите по държавните облигации, особено в кризисния период около 2010-2012 г.

ФИГ.1: ЛИХВЕНИ ПРОЦЕНТИ ПО 10-ГОДИШНИ ДЪРЖАВНИ ОБЛИГАЦИИ НА ИЗБРАНИ СТРАНИ, 1993-2015 Г.

ИЗТОЧНИК: ЕЦБ

Инициативата за създаване на ЕБС представлява именно опит да се разбие тази проблемна връзка между държавите от еврозоната и техните банки. Решението е отговорността за банките да се прехвърли от национално на европейско ниво. Понятието “банков съюз” в този смисъл произтича от практиката, не от икономическата теория. Налице обаче е консенсус, че то включва в себе си поне четири основни елемента:

- *Единна нормативна рамка: общите правила за капиталовите изисквания, реструктурирането на банките и гарантирането на депозитите въз основа на европейски директиви и регулации.*

- *Единен надзорен механизъм (Single Supervisory Mechanism, ЕНМ): европейска институция, чиято цел е да реши проблема на националния надзор, където регулаторите са често под натиск да занижат стандартите, за да помогнат на своите банки спрямо техните конкуренти. Те самите пък могат да “притискат” банки да финансират държавата, засилвайки взаимозависимостта правителствен дълг-банков сектор.*

- *Единен механизъм за реструктуриране (Single Resolution Mechanism, ЕМП): единен фонд за реструктуриране, който предоставя необходимото споделяно финансиране на европейско равнище в случай, че ресурсите на кредиторите и на отделната държава са недостатъчни. Той почива на принципа, че всяко реструктуриране се финансира първо от акционерите в банката, след това от нейните кредитори и чак след това се прибегва до държавна или европейска по-*

мощ (т.нар. механизъм на “bail in”).

- *Единна схема за гарантиране на депозитите (ЕСГД): публична гаранция за депозитите в банките под европейски надзор с цел тяхната равнопоставеност независимо от фискалната позиция на конкретната държава..*

Създаване на ЕБС

Началото на ЕБС беше поставено с плановете за ЕНМ, представени от страните от еврозоната на 28-29 юни 2012 г. Той се яви като алтернатива на по-амбициозни идеи като например общи дългови и данъчни механизми на европейско ниво – т.нар. “фискален съюз”. Все пак, решението от юни 2012 г. позволи на управителя на Европейската централна банка (ЕЦБ) Марио Драги да обяви месец по-късно, че ще направи “каквото е необходимо да запази еврото” чрез програма за потенциално закупуване на суверенен дълг на правителствата от еврозоната на вторичния пазар (Outright Monetary Transaction, ОМТ), която постепенно успокои пазарите (вж. Фиг. 1).

След като бе приета правната рамка на ЕНМ (октомври 2013 г.), ЕЦБ пое надзора върху най-големите 120 банкови групи в еврозоната с активи над 30 млрд. евро на 4 ноември 2014 г. Преди това беше проведена т.нар. “цялостна оценка” на техните активи, включително оценка на качеството и стрес-тест дали имат достатъчно капитализация да оцелеят при негативен шок. Резултатите (обявени през октомври 2014 г.), показаха проблеми в около 25 банки, особено някои в Италия и Португалия. За разлика с предишни европейски

стрес-тестове² този път ЕЦБ имаше интерес да разкрие скритите проблеми преди да поеме надзора над тези банки, което се прие като гаранция за достоверност.

Единния механизъм за реструктуриране (ЕМП) започна дейност на 1 януари 2015 г. чрез Единния борд за реструктуриране в Брюксел. Към този борд, упълномощен да взема решения за реструктурирането на банки, изпаднали в криза, е създаден и Единен фонд за реструктуриране, който може да предоставя допълнителни средства в случай, че акционерите на банката, кредиторите и държавата не могат да се справят със ситуацията. Фондът е финансиран от банките, като се очаква постепенно в рамките на 8 години да достигне общ размер от 55 млрд. евро, или около 1% от гарантираните депозити в еврозоната.

Третият стълб на ЕБС – единна схема за гарантиране на депозитите – бе отхвърлен под натиск от страни от Северна Европа, особено Германия. Те са против използването на техни средства в общи схеми, които защитават депозити в страни с по-слаби фискални позиции. Към момента депозитите остават гарантирани на национално ниво, което от европейска гледна точка не е оптимално.

С няколко думи, към средата на 2015 г., макар и непълен, ЕБС е политическа и правна³ реалност. ЕНМ функционира и от национално на европейско ниво са прехвърлени правомощия по наблюдението на над 120 банки, представляващи над 80% от всички банкови активи в еврозоната. Съществуват и съвсем

² Два европейски стрес-теста са проведени през 2010 и 2011 г. с цел да възстановят доверието в банковата система. Те не установяват проблеми с европейски банки, които изпадат в криза скоро след тези тестове като Allied Irish Bank, Bankia, и Dexia. Това до голяма степен подкрепя доверието в тези предишни тестове, в които обаче националните регулаторни органи (които имат интерес да прикриват проблемите на собствените си банки) играят основна роля.

³ Правна основа на ЕБС са три директиви, приети през 2014 г. Първата от тях е свързаната с капиталовите изисквания и други общи регулации на банки и други институции и посредници в ЕС на базата на международните принципи и практики (Базел 3). Втората директива се отнася до възстановяването и реструктурирането на банки, чиито правила предвиждат поемането на загуби от страна на акционерите и кредиторите, преди да се прибегва до държавна или европейска помощ. Последният елемент е директивата за схема за гарантиране на депозитите, която определя общ праг на защита до 100 000 евро за всички страни от ЕС и изплащане на гарантираните депозити в рамките на една седмица.

уместни критики - например че малките местни банки в еврозоната, особено в Германия, Италия и Австрия, остават под минималния праг и извън обсега на надзора, че процедурите за затваряне на банки са утежнени, а не на последно място и че обемът на фонда за реструктуриране е недостатъчен спрямо вероятните средства, които биха били необходими за реструктурирането на голяма европейска банка. При отсъствието на единна схема за гарантиране на депозитите, това поставя въпросителни доколко е прекратен порочният кръг "банки-суверени".

Какво означава ЕБС за България?

ЕБС до голяма степен отразява притесненията на страните в еврозоната. Въпреки това в неговите структури и правни документи се отчита дълбоката пазарна интеграция, която съществува между страни-членки на ЕС извън еврозоната и банки от страни, които са част от валутния съюз. Затова е предвидена възможност, при желание, страните извън еврозоната да се присъединят. Включването в европейския банков съюз става чрез установяване на "тясно сътрудничество" в рамките на ЕНМ⁴. Процедурата отнема минимум пет месеца от момента на кандидатстване и съответното решение на ЕЦБ. В този период националният парламент на страната-кандидат трябва

да приеме необходимата европейска правна рамка, включително актове за прехвърляне на национални отговорности на общностно ниво⁵. Необходимо е да се проведе „цялостен преглед“ на активите и стрес-тест, подобен на този в еврозоната.

В България такъв процес е предвиден за първата половина на 2016 г., като прегледът на активите през първото тримесечие ще е последван от стрес-тест. Първоначално процедурата трябваше да стартира тази година, но липсата на закон за реструктуриране на банките и подуправител за „Банков надзор“ в БНБ забавиха процеса, като е вероятно и банките да са поускали повече време за подготовка⁶. Въпреки че в подготовката на „цялостния преглед“ България работи с Европейския банков орган и по методологията от прегледа на активи в еврозоната, изглежда към момента тези действия не са официално заявени като свързани с кандидатура за прием в ЕНМ.

Установяването на „тясно сътрудничество“ с ЕНМ ще има преки последствия за България. Българският надзорен орган ще бъде задължен да изпълнява общите указания на ЕЦБ. В съответствие със своите критерии, ЕЦБ ще поеме надзора над трите най-големи банки в страната – по данни от края на 2014 г. това са Уникредит Булбанк, Банка ДСК и Първа инвестиционна банка⁷; останалите банки

ще останат под оперативното наблюдение на БНБ, но ЕЦБ може да поеме директен надзорен контрол над всяка банка в случай на нужда. Същевременно, с присъединяването си към ЕНМ, България автоматично става част и от ЕМП, като по този начин и новият Фонд за реструктуриране на банки ще стане постепенно част от Единния фонд за реструктуриране. В случай на неизпълнение на нареждане на ЕЦБ е възможно ЕНМ да прекрати „тясното сътрудничество“ с България. България от своя страна също може да прекрати своето участие в ЕНМ след минимум три години или при несъгласие с решение на Надзорния съвет или Управителния съвет. С установяването на „тясно сътрудничество“, България става част от Надзорния съвет на ЕНМ, който е отговорен за вземането на повечето решения, както и на единния борд за реструктуриране към ЕМП, който има основна роля при вземането на решения за реструктуриране на банки⁸.

Трябва ли България да се присъедини към ЕБС?

Преди колапса на КТБ в средата на 2014 г. дебатът по темата за присъединяването към ЕНМ/ЕБС беше ограничен до спорядични изказвания на министъра на финансите и управителя на централната банка. Още през 2012 г. обаче се очерта известен конфликт по позициите. Докато тогавашният финансов ми-

⁴ Регламент на Съвета на ЕС 1024/2013, 15 октомври 2013 г. / <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:287:0063:0089:EN:PDF>

⁵ В България вече е транспониран четвъртият пакет от директиви за капиталови изисквания. Директивата за възстановяване и реструктуриране на банки трябваше да бъде транспонирана до края на 2014 г., но към средата на 2015 г. има одобрен от МС проектозакон. В него БНБ се посочва като орган за реструктуриране, а новият фонд, който трябва да се изгради като част от директивата, ще е отново под контрола на УС на ФГВБ. Предвижда се този нов Фонд за реструктуриране на банки да достигне размер от 2% от размера на гарантираните депозити в рамките на 10 години, т.е. той е двойно по-висок от заложените европейски изисквания. Фонд за реструктуриране на инвестиционните посредници към момента не се предвижда.

⁶ Николай Стоянов, "Състоянието на банките ще стане ясно чак юли 2016 г.", КАПИТАЛ, 3 май 2015 г. www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2015/05/03/2525245_sustoianieto_na_bankite_shte_stane_iasno_chak_juli/

⁷ „Банките в България, Управление „Банков надзор“ на БНБ. <http://www.bnb.bg/ResearchAndPublications/PubPeriodical/PubPBanksInBulgaria/index.htm>
Процесът на вземане на решения в борда на ЕМП е по-сложен и включва ЕЦБ, самия борд, ЕК и Съвета на ЕС, но решенията трябва да бъдат вземани в рамките на максимум 32 часа (http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-295_en.htm)

⁸ Процесът на вземане на решения в борда на ЕМП е по-сложен и включва ЕЦБ, самия борд, ЕК и Съвета на ЕС, но решенията трябва да бъдат вземани в рамките на максимум 32 часа (http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-295_en.htm)

нистър Симеон Дянков се обяви за присъединяване при участие в контролния орган⁹, а премиерът Бойко Борисов декларира, че България ще се включи в ЕНМ, Иван Искров беше категорично против с аргумента, че това би означавало прехвърляне на национални правомощия¹⁰. Кризата с КТБ изостри конфликта по оста централна банка-правителство след като на специално свикан КСНС президентът Росен Плевнелиев обяви, че е постигнато съгласие сред всички политически сили за присъединяване към ЕНМ. Тази цел беше и сред основните приоритети на служебния кабинет¹¹ от август-октомври 2014 г., като беше потвърдена и в управленската програмата на настоящето правителство. Въпреки някои неформални контакти обаче към средата на юни 2015 г. от ЕК потвърждават, че „към момента не са предприети формалните стъпки към тази цел“¹².

ЕБС И СТРАНИТЕ ОТ ЦЕНТРАЛНА И ИЗТОЧНА ЕВРОПА

Въпросът за присъединяване към ЕБС стои и пред другите страни от Централна и Източна Европа. Румъния официално обяви за цел присъединяването към ЕНМ до края на 2015 г., като в момента в страната се провежда цялостна оценка на банковите активи. Дългогодишният управител на румънската централна банка Мугур Исъреску изброява няколко аргумента: участие в по-нататъшното изграждане на ЕБС, по-добър обмен на информация с регулатори от Западна Европа, голямото присъствие на чужди банки в Румъния, както и намаляване на възможностите за регулаторен арбитраж. Единствената критика, която той отправя към ЕБС, е необходимостта да се предвиди директно предоставяне на ликвидност в евро от ЕЦБ на местни румънски банки в случай на нужда, тъй като чуждите банки от еврозоната в страната вече имат такъв достъп.

Сред по-скептичните страни се нареждат Полша и Чехия, които споделят виждането, че техният собствен банков надзор е достатъчно добър и ефективен. Особено в случая на Полша, тази позиция отразява по-консервативния подход на централната банка, който често е изтъкван като една от причините страната да се справи по сравнително добър начин с финансовата криза. Затова управителят на централната банка на Полша Марек Белка изразява предпочитанието си за повече местен контрол над регулаторните мерки, особено макропруденциалните политики, с оглед на успешното им прилагане до момента и нуждата от отчитане на местни фактори. Друг фактор за двете страни е сравнителното нежелание към момента да предприемат стъпки към присъединяване към еврозоната.

⁹ Дянков пред "Курир": Гърция може да излезе от еврозоната, Дневник, 27 октомври 2012 г. http://www.dnevnik.bg/biznes/intervju/2012/10/27/1934160_diankov_pred_kurir_gurciiia_moje_da_izleze_ot_evrozonata/

¹⁰ Управителят на БНБ се обяви против влизането на България в общ банков съюз на ЕС, Mediapool, 17 септември 2012 г., <http://www.mediapool.bg/upravitelat-na-bnb-se-obyavi-protiv-vlzaneto-na-bulgaria-v-obsht-bankov-sayuz-na-es-news197353.html>

¹¹ Приоритети и задачи на служебното правителство на Република България, 7 август 2014 г., <http://www.government.bg/cgi-bin/e-cms/vis/vis.pl?s=001&p=0211&n=106&g=>

¹² European Commission, Macroeconomic imbalances Country Report – Bulgaria 2015, Occasional Papers 213, юни 2015 http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2015/pdf/ocp213_en.pdf

ПОЗИТИВИТЕ И НЕГАТИВИТЕ ОТ ПРИСЪЕДИНЯВАНЕТО НА БЪЛГАРИЯ КЪМ ЕБС МОГАТ ДА СЕ РАЗГЛЕДАТ ПО ЧЕТИРИ КРИТЕРИЯ:

- 1 ДОВЕРИЕ В БАНКОВИЯ НАДЗОР;
- 2 ЕФЕКТ ВЪРХУ ФИНАНСОВИЯ СЕКТОР;
- 3 ПРЕХВЪРЛЯНЕ НА ПРАВОМОЩИЯ И УЧАСТИЕ ВЪВ ВЗЕМАНЕТО НА РЕШЕНИЯ
- 4 КОНТЕКСТЪТ НА ЦЯЛОСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА ПАРИЧНАТА ПОЛИТИКА НА БЪЛГАРИЯ.

Надзор над надзора

Основната причина за поемането на политически ангажимент от страна на българските политици за присъединяване към ЕНМ е разклатеното доверие в качеството и интегритета на банковия надзор в страната. То бе отбелязано както от кредитните агенции, така и от ЕК и МВФ в техните ежегодни доклади за българската икономика и определено като основен проблем. При такава ситуация „тясното сътрудничество“ с ЕНМ ще помогне на обществото да възстанови отчасти изгубеното доверие, като функционира като един вид надзор над надзора. Контролоът на ЕНМ върху трите най-големи банки в страната, наред с възможността във всеки един момент да се намеси във всяка друга банка, би следвало да действа като стимул за БНБ да бъде по-отговорна и проактивна.

Логиката на „надзор над надзора“ комбинира ефективно европейското и националното ниво. От една страна широките правомощия на ЕЦБ при наблюдението и реструктурирането на

банки и възможността за директна намеса дават допълнителни гаранции за стабилност. От друга страна БНБ задържа пряката оперативна отговорност за повечето банки в страната (18 банки), като по този начин запазва и отговорността за надзора над повечето кредитни институции. Допълнителният контрол на европейско ниво също така ще позволи да се ограничат възможностите за прикриване на политически сделки от страна на банковия надзор, по този начин увеличавайки цената за „регулаторно превземане“.

Присъединяването към ЕНМ ще доведе и до допълнителни подобрения в качеството на надзора. В момента обменът на информация с надзорните органи в страните от ЕС е затруднен, тъй като местните дъщерни банки и клонове, които представляват значителна част от българския банков сектор, са сравнително малки и не особено важни от гледна точка на цялата банкова група. Това води до съществени проблеми при криза, когато регулаторни органи в отделните страни-членки,

предвид техните национални мандати, се опитват да ограничат загубите за местните данъкоплатци, прехвърляйки ги на други юрисдикции, където банката оперира. България може да се окаже в такава ситуация, например настоящата гръцка криза.

Новият ЕНМ има европейски и наднационален мандат, който трябва да взема предвид последициите върху всички участващи страни. Присъединяването към ЕНМ по този начин ще подобри достъпа на българския регулатор до информация за банки от ЕС и защитата на банковата система в случай на криза.

Ефект върху финансовия сектор

Решението за присъединяване към банковия съюз трябва да взема предвид и потенциалните ефекти върху банковия сектор в страната. Основната характеристика на повечето банкови системи в Централна и Източна Европа, включително и България, е силната им зависимост от чуждестранни и конкретно западноевропейски

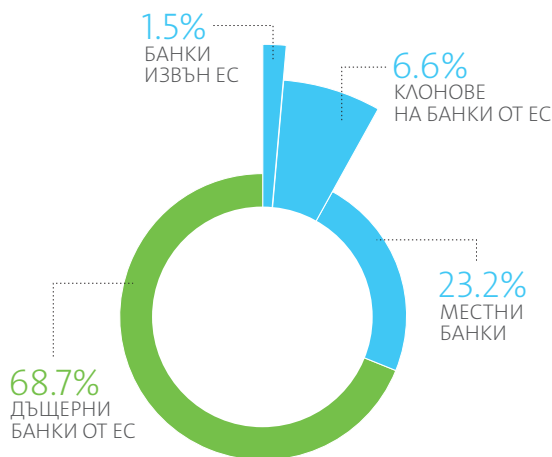
банки (вж. Фиг. 2). Към септември 2014 г. над 75% от активите в българската банкова система са притежавани от банкови институции в ЕС, а 23% - от местни банки.

ране на банки в съответствие с посочения по-горе проектозакон (вж. бележка 5). При присъединяване към банковия съюз този фонд просто ще стане част от ЕФП. Срещу тези минимални разходи, банките ще имат дос-

в който членуват само страните от еврозоната, подобни опасения изглеждат оправдани. Структурата на ЕНМ разсейва до голяма степен тези страхове. В Надзорния съвет всички участващи страни (от еврозоната и извън еврозоната) имат по един глас. Този Надзорен съвет взема решения с обикновено мнозинство, които се приемат автоматично освен ако УС на ЕЦБ, съставен от практически малко по-ограничен кръг участници от НС, няма възражения. Страните извън еврозоната разполагат с допълнителни гаранции. Те имат възможност да възразят или на решение на НС или на възражение от страна на УС на ЕЦБ. Това довежда до нови обсъждания, но ако решението не бъде променено, България ще има право да напусне ЕБС незабавно без да го прилага. Това би била драматична стъпка както за България, така и за ЕНМ, което обаче гарантира, че мнението на страна извън еврозоната ще има същата тежест като страна от валутния съюз. Заедно с това ЕНМ отчита своята дейност пред Европейския парламент, където представителите от страните извън и в еврозоната са равнопоставени, като има и предвидена възможност национален парламент на държава извън еврозоната да поиска изслушване на председателя или член на надзорния съвет.

ФИГ.2: ПРОЦЕНТ ОТ БАНКОВИ АКТИВИ В БЪЛГАРИЯ ДЪРЖАНИ ОТ... (IX.2014 Г.)

ИЗТОЧНИК: БНБ

С оглед тази структура, членството в ЕБС би довело до пренебрежимо малки разходи за банковия сектор, особено имайки предвид описаните по-горе подобрения в надзора. Директните разходи са свързани с таксите към ЕНМ и вноските към ЕФП. Разходите за надзор се изчисляват на базата на размера и рисковия профил на банката; имайки предвид, че само три банки ще бъдат директно надзирани, както и високата капитализация на банките в България (около 20%), таксите ще са вероятно пренебрежително малки¹³; допълнително таксите за местните банки от ЕС ще бъдат прилагани на нивото на банковата група, т.е. в страната в която банката е регистрирана. Другият разход за банките ще бъдат техните вноски по ЕФП. Те обаче едва ли ще се различават от тези, които те скоро ще трябва да плащат в националния Фонд за реструктури-

тън до подобрен надзор, както и до самия ЕФП на европейско ниво и неговите значително по-големи ресурси в случай на необходимост от реструктуриране (въпреки че той ще бъде напълно запълнен и споделен чак към 2023 г., като дотогава националните фондове продължават да функционират като част от него).

Глас при вземането на решения

Като при всяко прехвърляне на правомощия, ЕБС поставя въпроса за участието в общите решения. Това беше и основното притеснение изказано от Симеон Дянков по време на преговорите за структурата на ЕНМ¹⁴. С оглед поставянето на ЕЦБ в центъра на банковия съюз и фактът, че крайните решения по този начин ще се вземат от Управителния съвет на банката

Специален случай представляват т.нар. макропруденциални мерки, които трябва да отговорят на специфичните рискове за цялостната банкова система в отделните държави. Сред най-често използваните са капиталови изисквания и контрациклични буфери, но тази категория може да включва и други мерки, свързани с изисквания за ликвидност. Сред основните притеснения беше и това, че страните ще бъдат лишени от

¹³ ЕНМ изчислява таксите въз основа на разходите за изминалата година. Първите такси ще бъдат обявени през юли 2015 г., като тогава ще може да се изчислят по-конкретно очакваните такси за българските институции. Предварителните очаквания са за такси между 2000 евро и 150 000 евро на година.

¹⁴ <http://www.minfin.bg/en/pubs/4/7311>

възможността за прилагането на такива мерки, тъй като решенията ще бъдат вземани от ЕЦБ. В резултат от преговори обаче е изрично подчертано, че участващите страни могат да поставят по-високи изисквания отколкото тези на ЕЦБ; от своя страна ЕЦБ може по свое усмотрение или по предложение от засегнатата участваща страна също да изиска по-стриктни мерки. Това би трябвало да разсея някои притеснения, че националните регулаторни органи ще са подложени на общ режим от ЕЦБ, без да се отчитат техните специфични условия, тъй като някои важни макропруденциални правомощия също ще останат в техни ръце.

Като цяло, структурата на банковия съюз поставя във възможно най-равноправно положение страните в и извън еврозоната при вземането на решения. Важно е да се отбележи, че решенията на ЕНМ ще има директно отражения върху българската система, а и банковите системи в целия регион (фиг. 3), независимо от нашето участие в банковия съюз тъй като те ще са задължителни за всички европейски банки. От своя страна, тези европейски банки формират огромната част от банковите системи на страните от Централна и Източна Европа. Това означава, че за България е

по-добре да участва във формирането на тези решения, отколкото само да посреща последици от тях.

Стъпка към еврозоната

Решението за присъединяване към банковия съюз също така трябва да бъде взето в контекста на цялостната стратегия за икономическото бъдеще на страната. С договора за присъединяване към ЕС България се е ангажира да приеме и еврото като своя валута. Тази цел отпадна от политическия дневен ред с високия дефицит за 2009 г., заради който страната ни престана да изпълнява формалните икономически изисквания за присъединяване, както и със задълбочаването на кризата в еврозоната. Подготовката за членство в единната валута отново беше забавена заради високия бюджетен дефицит за 2014 г., но остава част от управленската програма на настоящето правителство. Целта на този доклад не е да анализира ползите и загубите от приемане на еврото като валута, но при наличието на валутен борг това изглежда като логична стъпка.

Членството на България в еврозоната от своя страна автоматично означава и встъпване в банковия съюз, включително

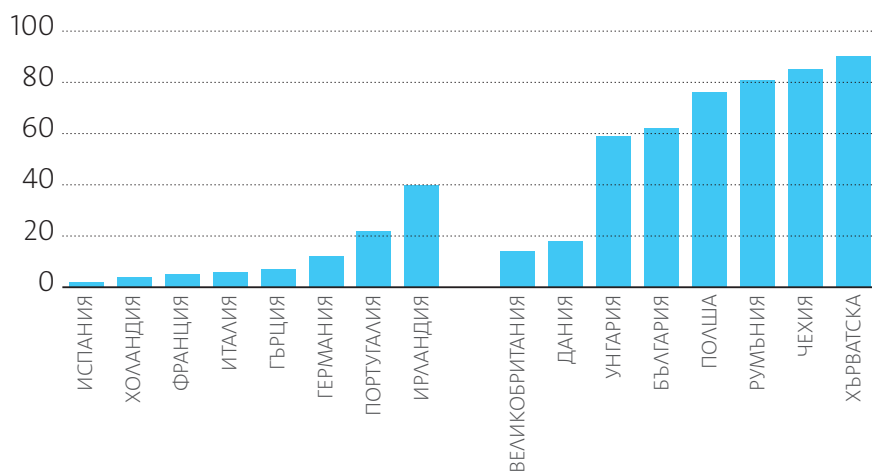
ЕНМ и ЕМП. България има интерес да влезе в ЕБС още преди да започне процедурата за кандидатстване в единната валута. По този начин икономическата интеграция ще бъде допълнително засилена и при успешно сътрудничество между ЕЦБ и БНБ ще се задълбочи и доверието в българската финансова система. От своя страна това би наклонило везните към прием в еврозоната в момента, когато България представи своята кандидатура. В случай на криза преди това, комбинацията от валутен борг и банков съюз ще направи по-лесно евентуално решение от страна на ЕЦБ за предоставяне на ликвидност в евро.

Заклучение

България печели от ускореното присъединяване към ЕБС. Директните ползи включват повишаването на качеството на банковия надзор, допълнителна сигурност за финансовия сектор, запазване на достатъчна степен икономически суверенитет и същевременно възможности за влияние върху решения от ключов интерес, които се взимат в Брюксел и Франкфурт. Властите в София трябва час по-скоро да предприемат официални стъпки за присъединяване към европейския надзор (ЕНМ) и ЕБС.

ФИГ.3: ПРОЦЕНТ ОТ БАНКОВИ АКТИВИ ДЪРЖАНИ ОТ ЧУЖДЕСТРАННИ БАНКИ, 2013 Г.

ИЗТОЧНИК: CLAESSENS AND VAN HOREN, "THE IMPACT OF THE GLOBAL FINANCIAL CRISIS ON BANKING GLOBALIZATION," IMF WORKING PAPERS 14/197, 2014

ЗА АВТОРИТЕ:

ИВАЙЛО ЯЙДЖИЕВ е старши изследовател към ИЕП и докторант в Оксфордския университет. Неговите интереси са съсредоточени в областта на управлението на международните финансови пазари, икономическата дипломация и европейската интеграция. Преди да започне изследователска дейност, е работил за Министерството на отбраната, Администрацията на президента и Европейската комисия.

Д-Р ДИМИТЪР БЕЧЕВ е директор на ИЕП, а също така преподавател в Софийския университет. През учебната 2015-16 г. е изследовател към Центъра за европейски изследвания на Харвардския университет. Автор е на многобройни публикации в научни и популярни издания, посветени на ЕС, Югоизточна Европа, Турция и Русия. Негови анализи са публикувани от Foreign Policy, Al Jazeera, Politico, EUObserver, openDemocracy, цитиран е от The Economist и Financial Times. Доктор по международни отношения от Оксфордския университет.

ЗА ИЕП:

ИНСТИТУТЪТ ЗА ЕВРОПЕЙСКИ ПОЛИТИКИ (ИЕП) ИЗСЛЕДВА ПРОБЛЕМИТЕ НА ПОЛИТИЧЕСКАТА И ИКОНОМИЧЕСКАТА ИНТЕГРАЦИЯ В ЕВРОПА, ВЪНШНИТЕ ОТНОШЕНИЯ НА ЕС, КАКТО И УЧАСТИЕТО И РОЛЯТА НА БЪЛГАРИЯ И СТРАНИТЕ ОТ ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА В ОБЩИТЕ ИНСТИТУЦИИ И ПОЛИТИКИ НА ЕВРОПЕЙСКО РАВНИЩЕ.
